

Begunjska Vrtača

Vaja v notranjem posluhu

✍ in 📷 Iztok Snoj

Dva nasprotna si pristopa. Skrbno sem prebral opis v priročniku, edinem tovrstnem slovenskem vodniku; kako zlesti na Vrtačo po vzhodni grapi in kje sestopiti. Ali kako pristopiti kar z juga. Tako naučen in opremljen z znanjem sem se odpeljal proti Ljubelju. Pokrajina ob cesti se je začela odpirati soncu. Pod gorami sem bil. Vzhodni greben Begunjščice je sijal v belini snega. Vso *znanost*, preučeno iz knjige, je zamenjala *utrnjena želja*, da bi zadihal na vrhu tega lepega grebena. Na njem od daleč nisem videl težav. Vrtača me ni dovolj močno pritegnila. Ob novi odločitvi sem bil zadovoljen. Na parkirišču sem bil štirinajst dni in uro pozneje kot z Vladovo družbo. Tokrat sem bil sam in tudi na smučarsko napravo nisem nameštal sestri. Ali je sploh še vozila gor? Zagledal sem se v greben nad seboj in takoj začutil njegovo privlačnost in svojo željo iti po njem na vrh. *Prisluhnil sem*. Nobenih dvomov o uspehu nisem *slišal*.

Zvestoba (Zvest oba). Sinoči sem na slepo obračal liste in knjiga o dobrih pojmi

se mi je odprla pri geslu *Zvestoba*. *Zvest* drug drugemu, *zvest* samemu sebi, *zvest oba*. V grapah med skalami je svojevrsten občutek, a v samoti se na grebenih počutim varneje in svobodneje. Na njih tudi velikokrat *slišim*, kako mi *zaigra srce*. Tudi taka izbira *notranjih* vzgibov me je zapeljala na drugo pot, stran od tiste, ki sem jo načrtoval s *pametjo*. V torek sem v oddaji o Makaluju slišal, da je pri uspehu v alpinizmu devetdeset odstotkov vsega v glavi. To bi se lahko dopolnjevalo z drugo razlago, da za svoj um uporabljamo le približno deset odstotkov možganov. Medtem sem na ravni strmini izmenično stopical po konicah prstov in vlekel noge iz nenadno predrte skorje.

Opazovanje okolice. Smučarji so vsaj malo zdrsali in utrdili površino, da se ni močno udirala. Le kako bo na grebenu, če se niso spustili prav z vrha? *Vprašal sem se*, ali bom danes na vrhu. *Nisem slišal* nobenega dvoma in sem usmeril misli v iskanje terena, na katerem se najmanj predira. Kadar koli sem se obrnil, sem zagledal pod seboj mirni mejni prehod. V stari

Slika na prejšnji strani: Na vrhu Begunjščice ☞ Irena Mušič

Spodaj: Greben Na Možeh - Palec, levo krnica Suho ruševje

Begunjščica pozimi, 2060 m

Izток Snoj

Ljubelj je zaradi višine 1050 m udobno zimsko izhodišče. Ture okoli Zelenice si lahko še skrajšamo s sedežnico, ki nas pripelje nad 1500 m. Najhitrejši vzpon je po **Osrednji grapi**, ki z naklonino do 45° šteje za alpinistični vzpon. Do nje pridemo od gornje postaje žičnice po izbočenem terenu velikega snežišča in vpadnici vrha Velikega vrha. Ko se snežišče zoži v strm žleb, ob delitvah vedno izbiramo srednji krak. Na najožjem in najstrmejšem kraju je kratek skok, ki je ob pomankanju snega lahko tudi kopen. Z Zelenice 2 uri in za sestop na Ljubelj še 2. (Vsi navedeni časi veljajo ob ugodnih snežnih razmerah.)

Priljubljen pristop je po **Šentanskem plazu**, ki velja za zahtevno snežno turo. Do tega obširnega pobočja, ki je globlje vrezano med oba glavna vrhova, Begunjsko Vrtačo in Veliki vrh, pridemo s srednje postaje sedežnice na Zelenico. Ko nad prvo strmino smučišča dosežemo uravnavo, zavijemo na levo na široko in strmejšo pobočje, ki se z višino enakomerno zožuje. Na dveh tretjinah, kjer je plaz najožji, izberemo desni izstop na greben. Po večini je naklon približno 25°, le zadnja metra ob izstopu na greben sta tokrat zaradi napihanega snega dosegla naklon do 45°. Od tam do vrha na desni ostaneta le še prečenje manjšega kuclja in krajši, lažje pristopen greben. Z Ljubelja 3 h 30.

Tretji pristop (ali sestop) je s **Smokuške planine**, ki ima oznako zelo zahtevna snežna tura. Do planine se za slabih 200 m spustimo z Zelenice ali pa vzpnemo iz Završnice. Skozi gozd se usmerimo proti Velikemu plazu, ki se široko dviguje proti Velikemu vrhu. Tik pod grebenom pridemo do rame, čez katero lahko pogledamo v Osrednjo grapo in po kateri pridemo na vrh. Naklonina vršnega dela je od 30° do 35°. Z Zelenice 3 h 30.

Z juga se pride na vrh od **Doma v Dragi**, 689 m. Po precej obiskani poti pridemo do Roblekovega doma na Begunjščici, 1657 m. Pred njim zavijemo na desno, po trasi markirane poti. Po navadi je prek južnega pobočja shojeno malo pod robom grebena. Na

poti je zaradi dolgega prečenja strmega pobočja nevarnost zdrsa. Iz Drage 4 h 30–5 h in za sestop 3 h. In še opis poti iz zgodbe, to je po grebenu **Begunjščice**. Na Ljubelju se mimo hotela Garni usmerimo proti širokemu snežišču, ki se na levi zajeda v najnižji del grebena Begunjščice. Naravnost navzgor vidimo strmejši in ožji krak, mi pa se dvigujemo po širšem in položnejšem delu bolj v levo. Med redkimi macesni stopimo na greben. Med bukovim drevjem se dvignemo do prve vzpetine in jo obidemo po severni strani, na začetku ozkega grabna, ki smo ga videli od spodaj. Potem sledi širše in strmejšo pobočje, obrnjeno proti jugu; nad njim znova pridemo na greben. Ostrim skalam se moramo ogniti po levi strani, nad grabnom, ki je strmo in ostro vrezan v južno pobočje. Za njim je hoja po grebenu do dvojnega skalnega bloka spet lažja. Malo se spustimo ob meji skale in snega in se spet povzpnejo na greben. Tako pridemo na zadnji vzpetino pred Begunjsko Vrtačo, ki jo zagledamo šele na tem kraju. Zadnji greben je bil spihan in do vrha je bilo treba tudi z rokami poprijeti za skale. Za sestop po Šentanskem plazu moramo po južnem pobočju sestopiti na vzhodni krak plazu. Spust je možen že na tem kraju, lahko pa gremo po ostrejšem, a ne zahtevnem grebenu do zahodnega kraka; tam je sestop po navadi lažji. Z Ljubelja 4 h–4 h 30, na Veliki vrh še uro več.

Literatura: Vladimir Habjan, Zimski vzponi v slovenskih gorah, Sidarta 2003.
Zemljevida: Stol in Begunjščica, 1 : 25.000; Karavanke – osrednji del, 1 : 50.000.

Turni smuki na Begunjščici z Andraž Poljanec

Strmali Begunjščice privabljajo tudi številne turne smučarje. Za mnoge izmed njih je gora zaradi ugodne lege, bližine ter dveh sedežnic, ki po želji ali potrebi še skrajšata čas vzpona, zelo prikladna za popoldansko smuško turo (t. i. "poslužbeni sindrom"). Vendar se je treba zavedati, da na strmi gori na južnem koncu Zelenice ni lahkih turnosmučarskih terenov. Najlažja tura (II+, naklonina do 30°) je čez **Šentanski plaz** ali na kratko **Plaz**; tam je sneg pokopal že precej smučarjev, zato nikar ne hodite tja gor v nestabilnih snežnih razmerah. Naslednji po težavnosti je **Smokuški plaz** (zgoraj III-, niže II+, naklonina do 35°), ki se spušča izpod vrha proti zahodu na istoimensko planino. Na južni strani Planinskega doma na Zelenici pa se vrh snežišča izoblikuje zelo strma in ozka **Osrednja grapa**; smučarski spust po

njej je že prava alpinistična smuka (III+, zgornjih 150 m S4, 350 m, naklonina do 45°). Za pristop na vrh glej opise v članku Begunjska Vrtača, smuka pa praviloma poteka po smeri vzpona. Opozoriti velja na že omenjeno nevarnost plazov in zdrsa – zlasti prehodi na greben so pogosto spihani, zato je sneg zelo trd ali celo poledenel (pri vzponu se ne obotavljajte prijeti za cepin in si natakni dereze, pri smuki na kočljivih krajih pa premislite o tem, da lahko sestopite s smučmi na nahrbtniku). Ravnajte se torej po načelu "cum grano salis", da boste smučali in uživali v hribih tudi na stara leta. Poglejmo še nekaj podatkov o najbolj obiskani smuški turi po **Šentanskem plazu**: višinska razlika (mejni prehod Ljubelj–Veliki vrh) 1000 m, dolžina 2,5 km, trajanje do 45 min. (Vodnik: Turni smuki; Andraž Poljanec, PZS, 2003.)

stopinji je tičal večji kamen. Pod skalami sem bil. *Nehoté* sem pogledal po robéh. Z grebena sta me opazovala dva gamsa. Ko smo vedeli drug za drugega, sta se počasi obrnila proti Šentanski dolini in mi izginila iz vida. Čez veje borovja, oguljenega od robnikov smuč, sem stopil v redki bukovi gozd. Južna stran je bila omehčana. Temperatura je bila že nekaj dni zapored nad lediščem. *Opazoval sem se*, ko sem stopal za svežimi gamsovimi sledmi.

Samoopazovanje. Greben se je prvič zravnal, njegov rob pa postal ostrejši. Oprimal sem se skal, ko mi je zmanjkalo snega pod nogami. Udrlo se mi je v majhno zev, ki je nastala ob skali. Prvi hip sem predvsem *opazoval*, kaj se dogaja z menoj. Razen tega, da trdno stojim na nogah, nisem *opazil* ničesar. Potem sem začel *opazovati*, kako name deluje strmina. Na tem mestu je veter napihal sneg v ozek in strm graben, ki se je začel tik nad mojo glavo in pod grebenom. Drugače sem *dojemal* strmino, ko sem bil še vedno s pazduho ulovljen na robu snega. *Zaznal sem* željo, da bi se slikal ujet, a jo je takoj odnesel *šepet opozorila* na resnost razmer. Za previdno kobacanje iz luknje sem si vzela čas. *Opazil sem*, da sem se držeč se za skale počutil bolj varnega. Še nekaj korakov in pod nogami sem *začutil* sneg, poledenel od stalnega vetra. Lepo je ob tolikih menjavah snežnih razmer. Sem ter tja sem videl ostre raze od gamsovih parkljev in *zaznal potrebo*, da bi si nataknil dereze.

Dragi planinci in planinke,
Radio Ognjišče vas po novem
razveseljuje 2x tedensko:

- **ob četrtek ob 9.30**
z rubriko Vabilo na pot
- **ob petkih ob 17.00**
prisluhnite oddaji Doživetja narave

Vabljeni k poslušanju!
RADIO OGNJIŠČE

Ogibanje nevarnostim na razne načine. Kljub drugačnemu *znanju*, tistemu, kar *učijo* priročniki, med hojo z derezami še vedno uporabljam smučarske palice. Tudi gamsi morajo biti povsem prepričani vase, da jim ne zdrsnejo parklji. Nisem še slišal, da bi pri hoji uporabljali tudi cepin. Najlaže sem napredoval po ozkem grebenu. Ko se je postavil pokonci, sem zgrabil za veje borovja. Pazil sem, da z derezami ne bi zasekal v veje. Dvojnima skalnima glavama sem se moral izogniti po strmih pobočju z zelo zmehčanim snegom. Gamsovih sledi nisem več videl. Samodejno sem zložil palice in snel cepin. Skozi tanko kložo je prediral globoko in bočno sem ga zapikoval tako visoko, kolikor sem mogel. Niže je iz snega štrlelo nekaj borovja, ki sem mu še najbolj zaupal. Zapustil sem sled in jo potegnil tik nad mejo zelenja. Naj teren še naprej tako miruje ... V nepredelanem snegu je bil vmesni prijem za skalo spet zelo prijeten. Kako bi le hodil po južni grapi Vrtače? Nikakor ne! Vsak

izkušen zimski gornik bi *vedel*, da se je v nekajdnevnem toplem vremenu sneg omehčal do globin. Tako pa sem *pomanjkanje pameti* nadomestil z *notranjim posluhom* in nisem rinil tja gor ...

Delovanje (Delo vanje). Upal sem, da bom z grebena videl sončni zahod, a ga je vse-skozi zastirala gora. Potapljanje nog v sneg me je dodobra utrudilo. Večkrat sem videl Ljubelj v globeli, v katero se je že vselila noč. Nekaj me je gnalo, da se nisem ustavil niti za hip. Doma sem na slepo izbral še drugi pojem, *delovanje*. Čeprav sem bil utrujen, nisem znal nehati premikati nog. Kam je šlo to *delo*? *Vanje*, v gore sem vlagal to delo. Pol ure po sončnem zahodu mi je za nenehne korake zmanjkalo energije. Moral sem počivati. Večkrat sem si čaj pripravljajl prevroč. Tokrat je bil primeren za takojšnje pitje. Dodatek limoninega soka je pregnal rahlo omotico. Zaradi dveh velikih žlic medu, raztopljenih v kadeči se tekočini, sem zadovoljno zabrunda. Takoj sem stopil z veliko

Na grebenu proti Palcu; v ozadju Begunjščica

počasnejšim korakom. Le tako bom zmoغل priti na vrh in še čezenj, ker je na drugi strani spust veliko lažji in krajši. Z naporom nisem več pretiralval in *motor*; predvsem pa črpalka, sta začela *delovati* normalneje. Velikemu vrhu, na katerem sem nedavno stal, sem se medtem že odpovedal.

Navidezna družba v gorah. Točno uro po sončnem zahodu sem stopil na vrh Begunjske Vrtače. Prižigal sem zaslon telefona. Hkrati se je na grebenu Velikega vrha Košute, na območju, na katerem ni nobene poti, za hip močno zabliskal ozek in nenavadno svetel svetlobni snop. Strmel sem čez dolino, da bi še kaj videl, vendar se blisk ni ponovil. Za začetek februarja je bilo toplo. Skozi rahlo kopreno so migotale vaške luči. Govorile so mi, da v gorah nisem sam. Tudi v telefonskem pogovoru sem začutil človeško bližino. Na obzorju je ugasnila še zadnja svetloba in za sestop proti zahodu sem preklopil stikalo na glavi. Moji začetni koraki so bili le mehanično premikanje nog. Na koncu pobočja sem pogledal v temo prvega grabna. Verjetno se je dalo spustiti tudi tam, a sem šel raje naprej. Verjel sem, da bom prepoznal rob, s katerega smo se spustili pred štirinajstimi dnevi. Lahkó prehodni greben, ki je štrlel iz teme v ozkem svetlobnem snopu, je bil videti ostrejši. Ko je bilo močno zdrsanó od smučí, sem vedel, da sem na vstopu v Šentanski plaz.

Lahkotnost sestopa. Tokratni izlet sem povezoval s prejšnjim, ko smo se z Velikega vrha tam z lahkoto in hitro vrnili z Vladom, Ireno in Majó. Zaradi odlično utrjenega snega prave utrujenosti ni bilo. Cap, cap, cap ... Skrbno izdelane stopinje v obliki stopničk sem puščal ob strani. Sredi pobočja, kjer je bil sneg dodatno utrjen, poledenel in razbrazdan od vetra, je nekaj štrlelo iz teme. Redki macesni so še vztrajali na zeleniških strminah. Na smučišču so bile posejane temne lise. Svetloba ozkega pasu lune, ki se je nekaj dni zatem napolnila do prvega krajca, se je lovila v zaobljenem kotlu. Sedeži žičnice so risali po tleh neobičajne senčne podobe. V temi smučarske naprave *vidno* niso nič več motile. Le reflektorja teptalca snega, stoječega na spodnji postaji, sta me na koncu čedalje močnejše slepila. Ne *slépm* se, da sem sestopal po neokrnjeni naravi. In da ni bil sestop po smučišču veliko lažji. ●

V razpokah

Govorite o prazninah v svojem življenju. Pravite, da vam skozi špranje življenje odteka.

Strah vas je romanja k lepemu in bežanja k sebi.

Kričíte in zaman vpijete v gluhotó sveta.

Ne bom tulil z vami, saj vem,
da bom v razpokah svojega življenja
zmerom našel hrib, planino, rož'co ali
mavrico,
deževno popoldne in svetlobo jutra.

Lado Brišar

Napisi naših gora

Včasih naletimo na napise častitljivih starosti. Kažipot pod Toščem v Polhograjskih dolomitih je drevo skorajda že »požrlo«, vendar nam še vedno kaže pot proti Govejku. A.S.

